REPUBLIKA SLOVENIJA
VIŠJE SODIŠČE V LJUBLJANI

Evidenčna številka: VSL00009811
Datum odločbe: 14.02.2018
Senat, sodnik posameznik: Polona Marjetič Zemljič (preds.), mag. Matej Čujovič (poroč.), Katarina Marolt Kuret
Področje: OBLIGACIJSKO PRAVO - POGODBENO PRAVO - PRAVO EVROPSKE UNIJE - VARSTVO POTROŠNIKOV
Institut: potrošniška kreditna pogodba - potrošniški kredit - varstvo potrošnika - kredit v CHF - valutna klavzula v CHF - tuja valuta - valutno tveganje - pojasnilna dolžnost organizacije za plačilni promet - vsebina pojasnilne dolžnosti - obseg pojasnilne dolžnosti - informirana privolitev - razveza pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin - pogodbeni pogoji - nepošten pogodbeni pogoj - neveljavnost pogodbe - ničnost pogodbe - ničnost kot skrajna sankcija - oderuška pogodba
Zveza: Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah člen 4, 4/2, 6, 6/1. OZ člen 86, 86/1, 86/2, 112, 112/2, 112/4, 119. ZVPot člen 21, 22, 22/2, 23

Jedro

Za presojo zadostne informiranosti in s tem zavedanja prevzetega valutnega tveganja potrošnika ne zadošča, da so posamezne sestavine pogodbe zapisane v jasnem in razumljivem jeziku, temveč je treba upoštevati vse druge okoliščine, ki so bile banki znane oziroma bi ji morale biti znane ob sklepanju pogodbe. Vsebino pojasnilne dolžnosti je torej treba zapolniti z odgovorom na vprašanje, ali se je tožnik zavedal vseh tveganj, ki so bi bila banki ob sklepanju pogodbe znana oziroma bi ji morala biti znana. Šele če bo odgovor na to vprašanje pozitiven, je mogoče zaključiti, da je bila tožnikova odločitev o najemu kredita v tuji valuti premišljena in informirana.

Izrek

I. Pritožbi se ugodi, izpodbijana sodba se razveljavi ter se zadeva vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

II. Odločitev o pritožbenih stroških se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je zavrnilo (primarni) tožbeni zahtevek za razvezo pogodbe o dolgoročnem kreditu s 25. 7. 2008 in sporazuma o zavarovanju denarne terjatve z 31.7.2008 ter za ugotovitev tožnikove terjatve do tožene stranke za 81 zneskov z obrestmi (I. točka izreka). Zavrnilo je tudi podredna zahtevka - za ugotovitev ničnosti omenjene pogodbe in sporazuma ter za ugotovitev obstoja tožnikove terjatve do tožene stranke (II.

točka izreka) in za plačilo odškodnine v znesku 6.813,23 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi od vložitve tožbe dalje (III. točka izreka). Tožniku je naložilo, da toženi stranki povrne 5.283,91 EUR pravdnih stroškov, v primeru zamude z zakonskimi zamudnimi obrestmi.

2. Proti sodbi sodišča prve stopnje se pravočasno pritožuje tožnik, ki uveljavlja vse pritožbene razloge.

Kot bistveno navaja, da nikoli ni trdil, da bi bila kreditna pogodba v tuji valuti prepovedana niti da je bil s tveganji seznanjen. Sodišče prve stopnje sploh ni presojalo ugovorov in argumentov tožnika, pač pa je v več delih dobesedno prepisalo obrazložitev sodbe v zadevi III Cp 2452/2016, kar je nedopustno. Tožniku je kršilo pravico do poštenega sojenja. Odločilno v tej zadevi je vprašanje, ali je tožena stranka pri sklepanju kreditne pogodbe v CHF izpolnila svojo pojasnilno dolžnost in s tem v zvezi, kaj konkretno je sploh obsegala ta dolžnost banke do tožnika ob sklepanju pogodbe. To vprašanje je ključnega pomen glede dopustnosti presoje nepoštenosti pogoja po Direktivi EU št. 93/13 in po ZVPot ter s tem razveze pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin in njene ničnosti po OZ. Sodišče sploh ni ugotavljalo, kaj je obsegala pojasnilna dolžnost banke, pač pa je brez konkretne obrazložitve štelo, da je pogodba jasna in razumljiva. Ugotovilo je namreč, da tožena stranka v zvezi s sporno kreditno pogodbo ni imela povečanih dolžnosti pojasnjevanja, sklicujoč se na zadevo Kasler. To stališče je napačno in v direktnem nasprotju s sodno prakso Sodišča Evropske unije, in sicer s sodbo ES C-154/15, C-307/15 in C-308/15 z 21. 12. 2016, o kateri je tožnik namenil celotno šesto pripravljalno vlogo in v njej pojasnil, v čem se kaže pojasnilna dolžnost banke pri sklepanju kreditne pogodbe v tuji valuti (tu CHF). Na podlagi uporabe Direktive 93/13 se obseg pojasnilne dolžnosti nanaša zlasti na klavzule o glavnem predmetu pogodbe. Za potrošnika je bistveno, da je pred sklenitvijo pogodbe seznanjen s pogodbenimi pogoji in posledicami sklenitve. Sodišče je zmotno uporabilo materialno pravo, ko ravnanja tožene stranke ob sklepanju pogodbe ni celovito presojalo glede na zahtevo iz člena 4/2 Direktive glede jasnosti in razumljivosti pogodbenih določb, ki se nanaša na zadostnost informacij. Na podlagi Direktive je dolžnost banke tožniku ponuditi zadostne informacije glede pravnih in ekonomskih posledic, ki zanj izhajajo iz uporabe klavzul o odplačevanju kredita v CHF. Tudi Banka Slovenije je v izjavi s 4. 7. 2006 od bank zahtevala, da morajo biti informacije, ki razkrivajo lastnosti produkta, podane jasno in nedvoumno, da mora banka poskrbeti, da je informiranje stranke celovito. Sodišče je kršilo določbe Direktive in sodno prakso, ko je toženi stranki pripisalo manjšo obveznost, kot jo je od nje zahtevala Banka Slovenija kot njen nadzorni organ. Podana je zahteva po povečani skrbnosti banke pri sklepanju kreditne pogodbe glede obveščanja o tem, kakšno obveznost in tveganje je s tem prevzela.

Sodišče je napačno ugotovilo, da je bil tožnik z obstojem valutnega tveganja seznanjen, kar naj bi izhajalo iz izpovedi priče P. in zapisa v 20. členu kreditne pogodbe. Sodišče razen pavšalnega sklicevanja na nekonkretno izpoved priče in splošni zapis v pogodbi ni navedlo nobenega konkretnega dejstva o tem, kdo in kdaj in s ter s katerimi konkretnimi dejstvi glede valutnega tveganja ter okoliščinami, ki vplivajo na realizacijo tveganja, je seznanil tožnika pred sklenitvijo pogodbe. Sodišče se sploh ni opredelilo do več dokaznih predlogov, s katerimi je dokazoval, da ni bil seznanjen z informacijami, v zvezi z valutnim tveganjem, ki bi mu omogočale razumeti vpliv možnosti očitne spremembe menjalnega tečaja na njegovo finančno stanje in s tem razumeti tveganje, nastalo s sklenitvijo pogodbe. Dokazi kažejo, kaj je bila vsebina pojasnilne dolžnosti banke in da ta ni ustrezno obveščala komitentov (tudi tožnika) glede obstoja valutnega tveganja. Iz njih je razvidno, da informiranje tožnika ni bilo ustrezno in celovito, saj tožena stranka ni predstavila nobenih informacij o pričakovanem gibanju tuje valute. Poleg tega sodišče prve stopnje ni upoštevalo niti dokazov glede neustreznega obveščanja potrošnikov glede valutnega tveganja v drugi državah članicah Evropske unije. Čeprav ti neposredno ne dokazujejo konkretnega ravnanja tožene stranke, pričajo, da je bila splošna praksa evropskih bank ta, da se je stranke o valutnih tveganjih pomanjkljivo in nezadostno obveščalo. Te dokaze bi moralo sodišče upoštevati pri presoji izpovedi priče P. o tem, da je bil tožnik seznanjen z vsemi tveganju glede valutnega tveganja. Opozarja, da priča P. nič od tega, kar navaja sodišče prve stopnje v obrazložitvi, ni izpovedala, razen glede izdelave informativnih izračunov. Iz primerjave izpodbijane sodbe z vsebino sodbe III Cp 2452/2016 pa je razvidno, da je prvo sodišče prepisalo razloge iz slednje sodbe, le ime priče je spremenilo.

Sodišče je ugotovitev o seznanjenosti s tveganji oprlo na izpoved priče P., ki ni povedala tega, kar navaja

sodišče, kot tudi na 20. člen pogodbe, pri čemer pa ta določba ne dokazuje, s katerimi konkretnimi okoliščinami je dejansko seznanila tožnika. V postopku je bilo zatrjevano, da tožena stranka (razen formalno) ni podala nobenih vsebinskih opozoril glede valutnega tveganja in je bilo na toženi stranki dokazno breme o zadostni seznanitvi valutnega tveganja. Priča ni bila prisotna ob sklepanju pogodbe in ni mogla potrditi, o čem konkretno je bil tožnik seznanjen glede tveganj. Priča je izpovedala le, da so strankam povedali, da prevzemajo tveganje spremembe menjalniškega tečaja, nič o konkretnih podatkih in tveganjih ter posledicah sklenitve pogodbe na premoženjski položaj potrošnika. Zato je sodišče prve stopnje napačno ugotovilo, da je bil tožnik z obstojem valutnega tveganja seznanjen. Zgolj vedenje, da se tečaj spreminja, ne obsega popolnosti informacije glede obsega valutnega tveganja. Napačna je tudi ugotovitev, da je razumel pomen valutnega tveganja. Minimalen obseg informacij ne pomeni, da je bil s tveganjem ustrezno seznanjen. Tudi zanimanje za kredit pri drugih bankah ne potrjuje, da je bila odločitev tožnika o kreditu informirana in premišljena. Tožena stranka ni zanikala, da je bil kredit cenejši, zato se je tožnik zanj tudi odločil. Za kredit se je odločil zaradi pozitivnega prikazovanja tožene stranke. Napačna je tudi ugotovitev, da je tožnik prevzeta tveganja razumel zato, ker je pogodbo podpisal. Tožena stranka je vedela, da je CHF močna, a nestabilna valuta, a je tožniku to zamolčala. Tožnik je brez svoje krivde šele po prejemu pravnega mnenje s 6. 5. 2017, po izdaji izpodbijane sodbe, ugotovil in pridobil podatek, da je BS toženo stranko že junija 2005 seznanila s tem, da je glede na tečaj CHF v prihodnje pričakovati njegovo apreciacijo. Tožena stranka je bila tako pred sklenitvijo pogodbe seznanjena s tem, da obstoji velika verjetnost apreciacije valute CHF v razmerju do EUR. S tako napovedjo, ki pomeni, da se bo moralo za isti obrok kredita v CHF plačevati več v EUR, tožena stranka tožnika ni seznanila. To dokazuje, da je tožena stranka pri sklepanju pogodbe zavajala, saj v primeru seznanitve s prognozo tožnik pogodbe o kreditu v CHF ne bi sklenil.

Tožena stranka je imela na podlagi Direktive dolžnost, da tožniku v jasnem in razumljivem jeziku pojasni pomen kreditne pogodbe v CHF in posledice sklenitve pogodbe glede na njegov finančni položaj. Ker te obveznosti ni izpolnila, bi moralo sodišče v skladu z določbami ZVPot in Direktive opraviti presojo nepoštenosti pogodbene določbe v okoliščinah, kot so obstajale pri sklepanju pogodbe. Zaradi zmotne ugotovitve, da je tožena stranka pojasnilno dolžnost izpolnila, presoje o nepoštenosti določbe kreditne pogodbe niti ni opravilo. Sklenjena pogodba ima tudi element oderuštva. Banka je pri sklepanju izkoristila tožnikovo neizkušenost. Podana sta subjektivni in objektivni element oderuške pogodbe. Slednji se kaže v tem, da je po osmih letih odplačevanja kredita tožnik dolžan plačati takšen znesek, kot ga je dobil izplačanega leta 2008. Tožnik ni trdil, da je tožena stranka vedela in pričakovala padec EUR proti CHF, prav tako ne, da mu je zagotavljala, da padca tečaja ne bo. Trdil in izpovedal je, da mu referent tožene stranke zagotavljal, da bo gibanje tečaja odstotek gor ali dol. Preplačilo izplačanega zneska se je spremenilo za 36 %. Tudi z vidika načela enake vrednosti dajatev v času sklenitvene in izpolnitvene faze je prišlo do takšnih sprememb, da je uresničitev tega načela onemogočena. V skladu s klavzulo rebus sic stantibus se lahko zahteva razveza pogodbe, druga stranka pa se lahko zoperstavi s spremembo pogojev. Obravnavani primer presega normalen poslovni rizik, saj se v tej zadevi zahtevek opira na okoliščino zloma menjalnega tečaja. Gre za takšno intenziteto sprememb oziroma dvig tečaja, da stranko prizadene v nesorazmerni meri. Zaradi vsega navedenega je tudi zavrnitev podrednega odškodninskega zahtevka, ki temelji na napačni ugotovitvi, da je tožena stranka pravilno izpolnila pojasnilno dolžnost, zmotna. Sodišče prve stopnje tudi ni obrazložilo zavrnitve dokaznega predloga z zaslišanjem številnih prič, s katerim je tožnik želel dokazati, da je bila splošna praksa tožene stranke, da jih ni seznanjala glede tveganj, vezanih na kredit v CHF. Sodišče mora pojasniti razloge nepotrebnosti izvedbe dokaza. Ker tega ni storilo, je podana bistvena kršitev določb postopka. Izpodbija tudi stroškovno odločitev.

Predlaga spremembo, podrejeno razveljavitev izpodbijane sodbe.

3. Tožena stranka je na pritožbo obširno odgovorila. Predlaga njeno zavrnitev.

4. Pritožba je utemeljena.

5. Med pravdnima strankama ni sporno, da je tožnik s kreditno pogodbo s 25. 7. 20081 pridobil namenski kredit za dokončanje hiše v znesku 98.000 CHF, z rokom vračila v 240 mesečnih anuitetah v CHF, in da je bil

kredit 4. 8. 2008 izplačan v evrski protivrednosti v znesku 59.808,06 EUR. Referenčna in efektivna obrestna mera za ta kredit, njen izračun ter način njegovega vračila je bil podrobneje urejen v 4. in 5. točke kreditne pogodbe. Pogodbeni stranki sta dogovorili tudi način zavarovanja kredita s hipoteko in pravico kreditojemalca do konverzije kredita v CHF v EUR pod izrecno dogovorjenimi pogoji.

6. Tožnik s primarnim tožbenim zahtevkom zahteva razvezo kreditne pogodbe v pisni obliki in notarskem zapisu ter Sporazuma o zavarovanju denarne terjatve. Razvezo utemeljuje s spremenjenimi okoliščinami, ki jih je mogoče strniti takole: hud padec vrednosti EUR v primerjavi s CHF v maju 2015 presega običajno/normalno tveganje pri tovrstnih poslih in ga tožnik glede na neustrezna pojasnila tožene stranke ob sklepanju pogodbe ni mogel predvideti. S podrednim tožbenim zahtevkom tožnik zahteva ugotovitev ničnosti navedenih pogodb. Kot razlog ničnosti navaja, da pogodba vsebuje nepošten dogovor oziroma pogoj, kar zadeva valutno tveganje, o katerem, glede na banki znane okoliščine tveganja ob sklepanju pogodbe, ni bil ustrezno informiran oziroma ni bil opozorjen na velika tečajna tveganja in možne ekonomske posledice valutne klavzule v dolgoročni pogodbi. Tožnik meni, da tožena stranka ni izpolnila svoje pojasnilne dolžnosti glede slabe izpostavljenosti valutnemu tveganju, zato pogodbenega pogoja v tej smeri ni mogoče šteti za jasnega in razumljivega. Ničnostni razlog uveljavlja tudi, ker naj bi bila pogodba oderuška. V obeh primerih uveljavlja še ugotovitveni zahtevek, da ima do tožene stranke terjatev za plačilo že plačanih zneski v kreditnih obrokov. Kot drugi podrejeni zahtevek uveljavlja dajatveni odškodninski zahtevek.

7. Pritožnik utemeljeno opozarja, da ni trdil, da je kreditna pogodba v tuji valuti prepovedana. Vsi razlogi, ki jih v zvezi s tem navaja sodišče prve stopnje, so zato brezpredmetni, pritožnik pa pravilno opozarja, da gre za nekritično povzemanje/prepisovanje razlogov iz sodbe VSL III Cp 2452/2016.

8. Prvostopenjsko sodišče je tožbeni zahtevek za razvezo in podredni za ničnost pogodb zavrnilo, ker je presodilo, da je tožena stranka ob sklepanju pogodbe izpolnila svojo dolžnost informiranja tožnika glede valutnega tveganja in da je ta razumel tveganja, vezana na spremembo valutnega razmerja in obrestnih mer. Primarni tožbeni zahtevek je zavrnilo ob ugotoviti, da je bila sprememba valutnega razmerja ob sklenitvi pogodbe predvidljiva in bi tožnik tveganje lahko odklonil s sklenitvijo pogodbe v domači valuti.

9. Pritožbeno sodišče v okviru pritožbenih navedb in uradnega preizkusa pritožbenih razlogov (drugi odstavek 350. člena ZPP) ugotavlja, da sodišče prve stopnje v zvezi z zahtevkom za razvezo pogodb vseh predpostavk, določenih v 112. členu OZ, ni ugotavljalo oziroma jih ni obrazložilo v zadostni meri. Tožbeni zahtevek je zavrnilo s posplošenim sklicevanjem na drugi odstavek 112. člena OZ2, ki določa, da se na spremenjene okoliščine ne more sklicevati stranka, ki bi morala ob podpisu pogodbe te okoliščine upoštevati ali če bi se okoliščinam lahko izognila oziroma bi lahko odklonila njihove posledice.

10. Res je, da golo sklicevanje na zlom valutnega tečaja CHF v razmerju EUR samo po sebi ne more biti razlog za razvezo pogodbo zaradi spremenjenih okoliščin. Na tožeči stranki je dokazno breme, da opredeli tako pozitivne kot negativne procesne predpostavke, določene v 112. členu OZ. Uveljavljanje hudega padca vrednosti valute se lahko upošteva v primeru, če je zahtevek podprt z dejstvi in dokazi, ki razkrivajo: 1. spremembo dohodkov/odhodkov zaradi tega, 2. odziv na spremenjene okoliščine in v čem so te okoliščine nepričakovane, 3. vpliv spremenjenih okoliščin na pogodbo, 4. kakšno je bilo ocenjevanje tveganja, 5. ravnanje, ki onemogoča očitek pomanjkanja potrebne skrbnosti, in 6. kaj je tožeča stranka storila, da bi izpolnila načelo oziroma temeljno zavezo pacta sunt servanda.3

11. Za odločitev o zahtevku za razvezo pogodbe je najprej odločilen odgovor na vprašanje, ali je tožniku (in tudi toženi stranki) mogoče očitati, da bi se v času podpisa pogodbe v letu 2008 lahko zavedal(a) ravnanja švicarske centralne banke v letu 2015, ki je občutno spremenilo razmerje med CHF in EUR. To pa je odvisno od odgovora na vprašanje, ali je banka ob sklenitvi pogodb izpolnila svojo pojasnilno dolžnost glede izpostavljenosti tožnika valutnemu tveganju. Sodišče prve stopnje je presodilo, da je tožena stranka svojo („splošno“) pojasnilno obveznost ob sklepanju pogodbe izpolnila in je bil tožnik o valutnem tveganju seznanjen. Takšen zaključek je po stališču pritožbenega sodišča preuranjen. Sodišče prve stopnje je izhajalo iz zmotnega materialnopravnega izhodišča in je dejansko stanje pomanjkljivo ugotovilo.

12. Direktivo Sveta 93/13/ES o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je v slovenski pravni red prenesel ZVPot. V času sklenitve kreditne pogodbe veljavni 22. člen ZVPot je določal, da morajo biti pogodbeni pogoji jasni in razumljivi in zavezujejo potrošnika le, če je bil pred sklenitvijo pogodbe seznanjen z njihovim celotnim besedilom. V 23. členu ZVPot je podjetju prepovedano postavljanje pogodbenih pogojev, ki so do potrošnika nepošteni. V 21. členu je ZVPot predvidel ničnost vsakega pogodbenega določila, ki bi bil v nasprotju z njim in v škodo potrošnika, kot tudi, da se v primeru nejasnosti (nepopolnosti) določb kreditne pogodbe, neposredno uporabljajo določbe omenjenega zakona oziroma tudi določbe drugih zakonov, ki so ugodnejše/koristnejše za potrošnika.

13. Pritožbeno sodišče sicer pritrjuje razlogom sodišča prve stopnje, da zadeva Kasler, v kateri je SEU (C-26/13), razlagalo drugega odstavka 4. člena Direktive Sveta 93/13/ES o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah, ki določa, da mora biti pogodbeni pogoj jasen in razumljiv, s konkretno ni povsem primerljiva4. Tudi pritožbeno sklicevanje na odločitev SEU v zadevi C-154/15, C-307/15 in C308/15 z 21. 12. 2016 ni ustrezno, saj gre v navedenih zadevah za vprašanje dovoljenosti omejevanja retroaktivnih učinkov ničnosti v okviru razlage 6. člena Direktive. Navedeno odločitev bi bilo mogoče upoštevati le v primeru, če bi sodišče ugotovilo ničnost sporne kreditne pogodbe, nato pa pri kondikcijskih zahtevkih omejilo njene ex tunc učinke. A ti v konkretni zadevi (še) niso postavljeni, zato je sklicevanje na te odločbe SEU brezpredmetno.

14. Vendar je SEU podobno razlago člena 4(2) Direktive, kot jo je podalo v zadevi Kasler, podalo kasneje (po izpodbijani odločitvi) tudi v zadevi C-186/16 (Andriciuc in ostali) z 20. 9. 2017, in to odločitev je mogoče aplicirati na konkretni primer. Iz te odločitve izhaja, da dogovor o posojilu v tuji valuti spada na področje uporabe pojma "glavni predmet pogodbe" v smislu člena 4(2) Direktive. Dejstvo, da je treba kredit vrniti v določeni valuti, se tako ne nanaša na pomožni način plačila, temveč na samo naravo obveznosti dolžnika, in torej pomeni bistveni element posojilne pogodbe, ki (po stališču SEU) ni bil posamično dogovorjen. Po stališču SEU je tudi takšen pogoj mogoče izreči za nedovoljen, če ni zapisan v jasnem in razumljivem jeziku, pri čemer te zahteve ni mogoče zožiti zgolj na formalno in slovnično razumljivost, temveč mora biti v pogodbi pregledno pojasnjeno konkretno delovanje mehanizma, tako da lahko potrošnik na podlagi natančnih in razumljivih meril presodi, kakšne so ekonomske posledice, ki iz tega izhajajo zanj. Takšna (široka) razlaga se tako nanaša tudi na četrti odstavek 22. člena ZVPot, ki določa, da morajo biti pogodbeni pogoji jasni in razumljivi, saj gre za implementacijo Direktive, katere razlaga je za nacionalna sodišča obvezna. Gre za povečano dolžnost banke.5 Potrošnik tako ob sklepanju pogodbe ne sme biti zgolj seznanjen z možnostjo zvišanja ali znižanja vrednosti tuje valute, temveč mora biti tudi zmožen oceniti potencialno znatne (slabe in dobre) ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne zmožnosti. To pa je lahko možno ob zagotovitvi tudi podatkov o tveganju potrošnika, ki jih je mogla finančna institucija poznati oziroma so ji lahko dostopni. Le na takšen način se namreč lahko potrošnik odloči, ali se želi zavezati s pogoji, ki jih je predhodno sestavil ponudnik.

15. Tožnik v pritožbi vztraja pri trditvah, da je tožena stranka ob sklenitvi pogodb izpostavila le ugodno obrestno mero, in zagotavljala gibanje tečaja odstotek gor ali dol, tako da je bil z valutnim tveganjem seznanjen le v minimalnem obsegu, medtem ko je banka zamolčala (slaba) tveganja (možnost pomembne spremembe tečaja), povezana z najetjem kredita v švicarskih frankih, ki so ji bila znana oziroma ji niso mogla ostati neznana.

16. Strinjati se je mogoče z ugotovitvam sodišča prve stopnje, da sama kreditna pogodba vsebuje vse tiste elemente, ki jih ZPotK izrecno zahteva. Poleg tega je tožnik s podpisom pogodbe podpisal izjavo o seznanjenosti s pomenom tveganja, ki lahko nastopi zaradi nihanja tečaja in ga prevzema. Zaključek sodišča prve stopnje, da je tožnik kot gimnazijski maturant, ki se je o najemu kredita tudi tovrstnega pozanimal pri drugih bankah, razumel pomen valutnega tveganja kot takšnega, je prepričljiv. Višje sodišče tudi ne dvomi v ugotovitev, da je tožnik lahko dobil informativne podatke o tem, kako se je pred sklenitvijo zadnjih nekaj let gibalo valutno razmerje med CHF in EUR. Pojasnjeno mu je tudi bilo, kakšni so pogoji kredita. Pritožbeno sodišče ne dvomi, da je tožnik, ki je bil (le) gimnazijski maturant, teoretično vedel, kaj predstavlja valutno tveganje. Da je temu tako, izhaja iz 20. člena pogodbe, vendar je ta vsebinsko prazna, saj ne pove, kaj

konkretno je bilo tožniku pojasnjeno. Za presojo zadostne informiranosti in s tem zavedanja prevzetega valutnega tveganja potrošnika pa ne zadošča, da so posamezne sestavine pogodbe zapisane v jasnem in razumljivem jeziku, temveč je treba upoštevati vse druge okoliščine, ki so bile banki znane oziroma bi ji morale biti znane ob sklepanju pogodbe. Vsebino pojasnilne dolžnosti je torej treba zapolniti z odgovorom na vprašanje, ali se je tožnik zavedal vseh tveganj, ki so bi bila banki ob sklepanju pogodbe znana oziroma bi ji morala biti znana. Šele če bo odgovor na to vprašanje pozitiven, je mogoče zaključiti, da je bila tožnikova odločitev o najemu kredita v tuji valuti premišljena in informirana. Teh dejstev sodišče prve stopnje ni ugotavljalo.

17. Sodišče prve stopnje, kot pravilno opozarja pritožnik, ni raziskalo, ali je bil celovito seznanjen s tveganji, na katera je bila že pred sklenitvijo pogodbe opozorjena tožena stranka oziroma bi ji ta morala biti poznana. Sodišče prve stopnje se do tega odločilnega dejstva sploh ni opredelilo, saj je, kot utemeljeno opozarja pritožnik, prepisalo in prilagodilo dele obrazložitve izpodbijane sodbe s pomočjo razlogov iz odločbe VSL III Cp 2452/2016, ki je z obravnavano zadevo ni mogoče (iz)enačiti, saj je v obravnavani zadev že trditvena in dokazna podlaga širša in konkretnejša. Pritožnik utemeljeno opozarja, da sodišče prve stopnje glede odločilnih dejstev ni ocenilo številnih dokaznih listin (poročilo BS s 4. 7. 2006, zgibanka BS, letak tožene stranke, odgovor predstavnika tožene stranke s 15. 3. 2007; mnenje ECB zgibanke in izjava Avstrijskega nadzornega organa za finančne trge (FMA)). Prav tako je utemeljen pritožbeni očitek, da ne tožniku ne priči P., ki je bila sicer vodja enote banke, a ob sklepanju sporne pogodbe ni bila svetovalka, niso bila postavljena vprašanja, s katerimi bi sodišče razjasnilo, ali so bila toženi stranki priporočila nadzorne banke znana oziroma bi ji mogla biti znana.

18. Sodišče prve stopnje je torej zaključek o izpolnitvi pojasnilne dolžnosti in tožnikove seznanjenosti s tveganji na tej osnovi (in izhajajoč iz zmotnega materialnopravnega izhodišča) oprlo le na izpoved priče P. ter na vsebinsko prazen zapis 20. člena kreditne pogodbe. Tožnik je pravočasno podal pravno odločilne trditve in zanje ponudil dokaze, tožena stranka je njegovim navedbam obrazloženo ugovarjala, vendar se sodišče prve stopnje do spornih trditev ni celovito opredelilo ter dokazov ni izvedlo, jih ni izvedlo glede vseh pravno odločilnih dejstev oziroma jih ni ocenilo.

19. Pritožbeno sodišče glede na naravo stvari in okoliščine primera ocenjuje, da samo ne more dopolniti postopka, saj bi se določena vprašanja prvič razčiščevala šele na pritožbeni stopnji, zato je v skladu 355. členom ZPP pritožbi ugodilo, izpodbijano sodbo razveljavilo in zadevo vrača sodišču prve stopnje v novo sojenje.

20. Poleg napotkov za nadaljnje sojenje, ki so razvidni iz gornje obrazložitve, pritožbeno sodišče sodi, da bo moralo sodišče prve stopnje v ponovljenem postopku upoštevati in oceniti tudi tožnikove nove trditve v zvezi z novim dokazom, da je BS že junija 2005 opozorila banke, da je pričakovati krepitev CHF, ki je bil takrat na relativno nizki stopnji. Teh trditev in dokaza tožnik brez krivde ni mogel navesti pred nižjim sodiščem (prvi odstavek 337. člena ZPP), saj je bil s tem seznanjen šele po izdaji sodbe s pravnim mnenjem z maja 2017. Okoliščina, da je to poročilo javno dostopno na spletnih straneh BS, ni odločilnega pomena. V vmesnem času je bila tudi podana omenjena odločba SEU, ki v okviru 4. člena Direktive napolnjuje vsebino pojasnilne dolžnosti v zvezi s kreditom v tuji valuti.

21. Odločitev o primarnem (ali podrednem) zahtevku je torej najprej odvisna od odgovora na vprašanje, ali je tožena stranka pojasnilno dolžnost glede valutnega tveganja celostno izpolnila, od tega pa je odvisna nadaljnja odločitev, ali je bila tožnikova odločitev o najemu kredita premišljena in informirana oziroma ali se je lahko v času sklepanja zavedal občutne spremembe razmerja med CHF in EUR v prihodnje in posledičnega povečanja finančnega bremena. Če ob sklenitvi pogodbe stranka ni mogla biti znana možnost občutnega zvišanja tečaja in s tem predvidljivost spremembe, potem bo treba obravnavati primarni zahtevek za razvezo pogodbe v okviru pravilne uporabe 112. člena OZ (ugotavljati še vse ostale predpostavke), ki v 4. odstavku dopušča (ob soglasju obeh pogodbenic) predrugačenje sklenjene pogodbe s pravično spremenjenim pogodbenim pogojem, s čimer bi se lahko zagotovilo boljše varstvo potrošnika, kar je tudi namen Direktive Sveta 93/13/EGS.6 V nasprotnem primeru bo treba zavrniti zahtevek za razvezo pogodbe in obravnavati podredni ničnostni

zahtevek, ki pa je skrajna in najstrožja sankcija. Pri tem pritožbeno sodišče zgolj pripominja, ker je ta zahtevek podredni, da je tako v pravni teoriji kot tudi sodni praksi sporno vprašanje, kakšna je sankcija kršitve pojasnilne dolžnosti (ki tu sploh še ni ugotovljena). Nekateri se zavzemajo za absolutno neveljavnost takšnih pogodb, drugi za delno ničnost ter odškodninsko odgovornost.7 Da ničnost ni najprimernejša sankcija je opozorilo tudi SEU.8 Posledica ničnosti, ki pa je nedvomno izbira potrošnika, je namreč takojšnja izterljivost preostanka dolgovanega zneska po cenah v času, ko je izdana sodna odločba, kar pa lahko (ob izplačilu polovice mesečnih anuitet) presega njegovo finančno zmožnost.

22. Pritožbeno sodišče, v zvezi z zatrjevanimi elementi oderuške pogodbe (119. člen OZ), pojasnjuje, da oderuštvo ni izkazano. Podan ni niti objektivni niti subjektivni element. Ob sklenitvi pogodbe namreč med dajatvami (po pogodbi v CHF, ne v EUR) ni bilo nikakršnega očitnega sorazmerja. Poleg tega tožnik ni izkazal, da bi tožena stranka kakorkoli vedoma izkoristila njegovo stisko ali težko premoženjsko stanje, njegovo nezadostno izkušenost, lahkomiselnost ali odvisnost. Sodišče prve stopnje je zato utemeljeno presodilo, da pri sporni pogodbi ne gre za oderuško naravo. Drugačno pritožbeno zavzemanje ni utemeljeno, pri čemer velja dodati, da zgolj očitek o opustitvi ustrezne pojasnilne dolžnosti glede valutnega tveganja, ob tem, da ni sporno, da se je tožnik pred sklenitvijo sporne pogodbe tudi pri drugih bankah pogovarjal o kreditih v EUR in CHF, še ne pomeni zlorabe neugodnega položaja tožnika.

---
1 Pogodba o dolgoročnem deviznem kreditu v CHF s 25. 7. 2008, priloga A 2, v nadaljevanju kreditna pogodba.
2 Glej razloge v 17. točki izpodbijane sodbe.
3 Primerjaj odločbi VSL I Cpg 772/2013 z 11. 2. 2015 in I Cp 517/2017 s 6. 9. 2017. Glej tudi Grilc, dr. Peter, Gospodarska/finančna kriza kot spremenjena okoliščina, Pravni letopis, 2011, str.13.
4 Tako tudi del pravne teorije in sodna praksa. Primerjaj Sedmak, B., Pričakovane omejitve tečajnih tveganj za potrošnike pri posojilih v tuji valuti, Pravna praksa, GV Založba, 2015, št. 13, stran 8-9, in Varanelli, L., Komentar sodne odločbe o švicarskih frankih: nekaj pomislekov in dilem - poskus reševanja problema, Pravna praksa, GV Založba, 2017, str. 14-15. Glej tudi odločbe VSL I Cp 2301/2016 s 25. 1. 2017 in I Cp 517/2017 s 6. 9. 2017.
5 Primerjaj tudi odločbo SEU C 51/17.
6 Opozoriti velja, da potrošniku možnosti, ki jih ima po ZPotK, ne odvzema pravic, ki mu jih daje 112. člen OZ, saj daje ZPotK potrošniku le še več, ne pa manj pravic, kot jih splošni predpisi dajejo vsem subjektom.
7 Direktiva v prvem odstavku 6. člena o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah ne napotuje na absolutno ničnost celostne pogodbe. Taki pogoji niso zavezujoči za potrošnika, a pogodba lahko še naprej zavezuje brez takega pogoja. Tako tudi 23. člen ZVPot. Tudi ZPotk ne predvideva ničnosti pogodbe v primeru kršitve pojasnilne dolžnosti. Tudi splošna določba OZ (prvi odstavek 86. člena) govori o ničnosti kot skrajni sankciji. Na ohranitev pogodbe napotuje drugi odst. 86. člena OZ.
8 Primerjaj zadeve C-453/10, C-482-13, C 26/13. Glej tudi odločbo VSL II Cp 1977/2017 z 31. 1. 2018.

Datum zadnje spremembe: 08.05.2018